

Anna Nowak¹
Katedra Ekonomii i Zarządzania
Uniwersytet Przyrodniczy
Lublin

Zmiany wydajności rolnictwa Polski i innych krajów Unii Europejskiej

Changes in agricultural productivity in Poland and in other European Union

Synopsis. Celem opracowania była ocena zmian, jakie dokonały się w wydajności rolnictwa Polski i pozostałych krajów Unii Europejskiej w latach 2000-2008. Jak wykazała analiza danych EUROSTAT, wzrost wydajności ziemi w Polsce, podobnie jak w wielu nowo przyjętych krajach UE, był w badanym okresie większy niż w krajach tzw. starej Unii. Wzrost wydajności pracy był także charakterystyczny głównie dla nowych członków Wspólnoty, w tym dla Polski. W większości krajów wysoko rozwiniętych wydajność pracy w rolnictwie w badanym okresie utrzymywała się na poziomie niższym niż w 2000 roku. Jednak mimo tendencji wzrostu wydajności pracy i ziemi, wskaźniki te w Polsce pozostają nadal niższe niż w krajach UE-15.

Słowa kluczowe: rolnictwo, wydajność, Polska, Unia Europejska.

Abstract. This paper identifies and examines the changes which took place in Polish agriculture productivity as well as in other European Union countries in the period of 2000-2008. According to an EUROSTAT data analysis concerning land productivity in Poland, greater increases of land productivity occurred in Poland and similarly in the new accessed EU countries than in the countries of 'old Union'. A labour productivity increase was also characteristic for the new accessed EU countries including Poland. The majority of high developed countries noted a lower labour productivity compared with that in 2000. But apart from the increasing labour and land productivity tendencies, these values are in Poland still lower than in the EU-15 countries.

Key words: agriculture, efficiency, Poland, European Union

Wstęp

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, rolnictwo nasze objęte zostało regulacjami Wspólnej Polityki Rolnej oraz poddane konkurencji ze strony rolnictwa z pozostałych państw członkowskich. Jednocześnie stało się ono integralną częścią rolnictwa unijnego, zachowując swoją odrębność i specyfikę. Wyraża się ona zarówno w uwarunkowaniach przyrodniczych produkcji rolniczej, roli rolnictwa w gospodarce, jak i w zasobach czynników wytwórczych oraz ich wydajności.

¹ Dr inż., e-mail: anna.nowak@up.lublin.pl.

Celem niniejszego opracowania jest analiza wydajności polskiego rolnictwa na tle rolnictwa pozostałych krajów UE w latach 2000-2008. Pozwoli to zaobserwować zmiany, jakie dokonały się w tym czasie w efektywności czynników produkcji. Posłużono się w tym celu danymi statystycznymi EUROSTAT oraz GUS.

Produktywność ustalana jest jako relacja efektów do sumy nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej. Miary produktywności są bardzo różne, mogą dotyczyć poszczególnych czynników wytwórczych lub łącznie wszystkich zastosowanych czynników produkcyjnych. Pojęcie produktywności często zamiennie używane jest z pojęciem wydajności. Przyjmuje się jednak, że produktywność powstaje w momencie sprzedaży wytworzonych wyrobów [Kosieradzka i Lis 2000]. Do celów analizy wykorzystano wskaźnik produktywności ziemi, ustalony jako wartość produkcji rolniczej przypadającej na 1 ha użytków rolnych oraz Indicator A jako wskaźnik wydajności pracy. Według metodologii EUROSTAT jest to wskaźnik dochodów realnych czynników produkcji w rolnictwie w przeliczeniu na roczną jednostkę pracy (AWU).

Rolnictwo Polski na tle Unii Europejskiej

Polska jest krajem, w którym znaczenie rolnictwa dla gospodarki jest większe niż w innych państwach członkowskich UE. W 2007 roku rolnictwo w Polsce wytwarzało 4,3% krajowej wartości dodanej brutto, podczas gdy w 27 krajach Wspólnoty odsetek ten wynosił ponad 2-krotnie mniej (1,9%). Jedynie w Bułgarii i Rumunii wpływ tego działu na kreowanie wartości dodanej brutto był większy niż w Polsce.

Mimo, że wpływ rolnictwa na tworzenie wartości dodanej jest niewielki, sektor ten angażuje znaczny odsetek ogółu pracujących. W Polsce w 2007 roku wynosił on 16%. W innych krajach wahał się od 1,3% w Luksemburgu i Wielkiej Brytanii do ponad 30% w Rumunii.

Użytki rolne w Polsce są raczej słabej jakości, o czym świadczy relatywnie niski wskaźnik bonitacji gleb wynoszący średnio 0,82. Gleby bardzo dobre i dobre stanowią jedynie 11,5%, a słabe i bardzo słabe ponad 34% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Również warunki klimatyczne są gorsze aniżeli w krajach Europy zachodniej, co powoduje, że polskie rolnictwo pod względem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej zajmuje jedną z ostatnich pozycji w Europie [Rolnictwo... 2006].

Polska jest jednym z największych producentów zbóż we Wspólnocie, w 2008 roku wyprodukowaliśmy prawie 9% produkcji unijnej i tylko Niemcy i Francja wytwarzały więcej zbóż. Zajmujemy także czołowe miejsce w produkcji buraków cukrowych (za Francją i Niemcami) oraz 3 pozycję w produkcji rzepaku (11% produkcji UE). Producenci polscy wytwarzają ponadto 20,8% unijnej produkcji jabłek, ponad 15% marchwi oraz prawie 11% cebuli.

Znaczenie Polski w produkcji zwierzęcej jest nieco mniejsze. W 2008 roku nasz udział w produkcji trzody chlewnej kształtował się na poziomie 8,3% produkcji w UE, co lokowało nas na 4 miejscu pod tym względem wśród krajów członkowskich. Na tej samej pozycji znalazła się

Polska w produkcji mięsa drobiowego. Wytworzyliśmy także 4,8% unijnej produkcji mięsa wołowego oraz 6,6% mleka.

Tabela 1. Użytki rolne i grunty orne w Polsce i innych krajach UE w 2007 roku

Table 1. Agricultural land and arable land in Poland and in the other European Union countries in 2007.

Kraj lub grupa krajów	tys. ha	Użytki rolne		Udział gruntów ornych w powierzchni UR, %
		udział w powierzchni ogólnej kraju, %	udział w UR Unii Europejskiej, %	
UE-27	184202	43,1	100,0	59,6
Austria	3240	38,6	1,7	42,5
Belgia	1382	44,9	0,75	60,9
Bułgaria	5190	46,1	2,8	59,7
Cypr	169	17,6	0,09	73,3
Dania	2712	62,6	1,5	91,3
Estonia	762	16,8	0,4	73,2
Finlandia	2301	6,8	1,2	98,2
Francja	32346	58,9	17,6	65,4
Grecja	3984	30,2	2,2	52,9
Hiszpania	25359	50,0	1,4	49,7
Irlandia	4261	60,6	2,3	27,1
Litwa	2791	41,3	1,5	67,2
Luksemburg	129	50,7	0,07	46,4
Łotwa	1855	28,5	1,0	65,0
Malta	10	32,6	0,005	78,6
Holandia	1899	50,8	1,0	55,5
Niemcy	16951	47,5	9,2	70,0
Polska	15957	51,7	8,7	78,0
Portugalia	3767	40,4	2,0	32,8
Rep. Czeska	3566	53,9	1,9	73,9
Rumunia	14117	58,0	7,7	63,3
Słowacja	1939	39,4	1,0	69,3
Słowenia	491	24,6	0,3	36,3
Szwecja	3150	7,1	1,7	84,0
Węgry	5809	62,4	3,1	77,5
W. Brytania	16761	68,7	9,1	32,7
Włochy	14710	44,3	8,0	52,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT.

Tabela 2. Udział powierzchni użytków rolnych w poszczególnych grupach obszarowych gospodarstw rolnych oraz stopień koncentracji UR w UE w 2007 roku

Table 2. Distribution of agricultural land by area groups of farms and the degree of agricultural land concentration in the European Union in 2007

Kraj lub grupa krajów	Udział grupy obszarowej w powierzchni UR w UE, %					Współczynnik koncentracji Lorenza
	0-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	≥50 ha	
UE-27	8,4	6,3	8,1	14,7	62,5	0,78
Belgia	1,8	3,2	8,1	31,9	55	0,53
Bułgaria	10	2,2	2,4	3,5	81,9	0,89
Republika Czech	0,8	0,9	1,6	4	92,7	0,79
Dania	0,1	2,4	4,6	12,7	80,2	0,50
Niemcy	1,3	2,2	6,1	16,1	74,3	0,60
Estonia	2,4	4	6,5	10,1	77	0,75
Irlandia	0,6	3	11	39,5	45,9	0,41
Grecja	26,5	18,9	18,5	21,9	14,2	0,57
Hiszpania	4,6	4,5	6,9	13,8	70,2	0,75
Francja	1	1,3	2,7	12,3	82,7	0,51
Włochy	15,9	11	13,3	20,4	39,4	0,69
Cypr	28,7	13,1	13,9	16,4	27,9	0,62
Łotwa	5,8	10,9	16,2	18	49,1	0,67
Litwa	14,4	12,1	12,8	14,7	46	0,66
Luksemburg	0,6	1,2	2,1	10,3	85,8	0,41
Węgry	6,8	3,9	5,5	9	74,8	0,89
Malta	80,4	15,3	3,1	1,2	0,0	0,17
Holandia	2,4	4,1	9,2	36,6	47,7	0,54
Austria	4,4	6,8	16	32,1	40,7	0,59
Polska	17,6	17,9	21,3	18,9	24,3	0,63
Portugalia	10	6,7	7,9	10,7	64,7	0,79
Rumunia	35,1	14,7	6,7	3,5	40	0,59
Słowenia	21,8	27,5	23,8	16	10,9	0,48
Słowacja	2,7	1	1,2	2,2	92,9	0,92
Finlandia	0,8	2,8	9,5	34,2	52,7	0,44
Szwecja	1,1	3,1	6,5	17,1	72,2	0,56
Wielka Brytania	0,9	1,3	2,7	9,5	85,6	0,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT.

Wydajność ziemi

Polska jest krajem, który dysponuje znacznymi zasobami ziemi użytkowanej rolniczo. W 2007 roku stanowiła ona prawie 52% całkowitej powierzchni kraju i zajmowała blisko 9% użytków rolnych 27 państw Unii Europejskiej. Jedynie Francja, Hiszpania, Niemcy i Wielka Brytania posiadają większą powierzchnię użytków rolnych niż Polska. Biorąc pod uwagę udział procentowy użytków rolnych w całkowitej powierzchni kraju, Polska znajduje się na 8 miejscu wśród państw członkowskich.

Przestrzenny charakter czynnika ziemi sprawia, że efektywność procesu produkcji rolniczej oraz wydajność czynników produkcji zależy od powierzchni gospodarstw. Struktura obszarowa użytków rolnych, oznaczająca ich podział między gospodarstwa rolne z uwzględnieniem powierzchni zajmowanych przez nie użytków, stanowi podstawowe kryterium oceny sposobu gospodarowania ziemią rolniczą [Maśniak 2008]. Tymczasem struktura obszarowa gospodarstw rolnych w Polsce jest bardzo niekorzystna. Wprowadzanie następuje proces koncentracji ziemi rolniczej, ale jego tempo jest zbyt małe. W 2007 roku gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha użytków rolnych stanowiły 68,5% liczby gospodarstw i zajmowały 17,6% ogółu UR, natomiast te od 5 do 10 ha UR obejmowały 16,3% liczby gospodarstw, zajmując 17,9% UR. Łącznie w gospodarstwach liczących do 10 ha UR skupionych było 35,5% użytków rolnych. Jedynie w Grecji, na Cyprze, Malcie, w Rumunii i Słowenii ta grupa gospodarstw dysponuje większym odsetkiem użytków rolnych niż w Polsce. Kolejne przedziały wielkości (10-20 ha, 20-50 ha, ≥ 50 ha) stanowiły w Polsce odpowiednio 10%, 4,2% i 1% ogólnej liczby gospodarstw i 21,3%, 18,9% i 24,3% całkowitej powierzchni użytków rolnych.

Stopień koncentracji ziemi można ocenić przy wykorzystaniu współczynnika koncentracji Lorenza, który przyjmuje wartości z przedziału $<0,1>$. Ustalono go przy pomocy wzoru

[Sobczyk 1997]: $k = \frac{a}{5000}$; gdzie $a = 5000 - P$, zaś P jest powierzchnią poniżej krzywej

koncentracji Lorenza, obliczaną według formuły: $P = P_1 + \sum_{i=2}^k P_i$;

gdzie P_1 – pole trójkąta, P_i – pole i-tego trapezu.

Jeśli współczynnik równy jest 0 mamy do czynienia z brakiem koncentracji, przy jego wartości równej 1, występuje koncentracja zupełna. W Polsce wskaźnik ten przyjmuje niższą wartość niż średnio dla 27 krajów UE, ale w 15 krajach kształtuje się on jeszcze na niższym poziomie. Najmniejszy stopień koncentracji ziemi ma miejsce na Malcie, najlepiej pod tym względem wypada natomiast Słowacja, gdzie prawie 93% użytków rolnych skupionych jest w gospodarstwach o powierzchni 50 i więcej ha.

Wskaźnik wydajności ziemi mówi o potencjalnych możliwościach rolnictwa i uzależniony jest m.in. od jakości ziemi, warunków klimatycznych, nawożenia, ochrony roślin, poziomu nakładów, kierunku produkcji, postępu biologicznego i chemicznego [Grotkiewicz i Michałek 2009]. Jako miernik produktywności ziemi przyjęto wartość produkcji rolniczej w cenach stałych z 2000 roku w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych. Produkcja rolnicza według metodologii EUROSTAT obejmuje produkcję produktów

rolniczych oraz produkcję z pozarolniczej działalności, która jest nierozzerwalnie związana z główną działalnością rolniczą.

Tabela 3. Produktywność ziemi w krajach UE w latach 2000-2008

Table 3. Land productivity in the European Union countries in 2000-2008.

Kraj	Produkcja rolnicza/1 ha UR, euro/ha							Dynamika (2000=100)
	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
UE-27	1848,9	1904,1	1897,7	1907,1	1768,2	2084,6	2134,0	115,4
Belgia	5103,1	4875,3	5008,0	4773,6	5073,7	5370,0	5447,4	106,7
Bułgaria	1166,9	1124,3	649,8	1229,6	668,8	1086,6	881,0	75,5
Rep. Czech	782,7	809,9	999,5	971,1	1011,9	1230,3	1341,6	171,4
Dania	3170,0	3094,3	3210,2	2918,3	3013,7	3391,6	3379,1	106,6
Niemcy	2504,4	2396,4	2597,6	2279,9	2378,2	2735,6	2945,3	117,6
Estonia	476,0	529,3	626,6	655,0	749,2	770,6	832,5	174,9
Irlandia	1346,9	1391,1	1429,7	1354,7	1289,1	1442,9	1455,7	108,1
Grecja	3237,8	3009,1	3131,1	3010,1	2605,0	2700,7	2763,9	85,4
Hiszpania	1387,0	1674,5	1653,4	1593,2	1466,0	1706,9	1683,1	121,3
Francja	2263,3	2252,6	2175,9	2305,7	1886,3	2429,0	2355,3	104,1
Włochy	3349,2	3482,0	3212,7	3439,2	2958,9	3529,8	3571,9	106,6
Cypr	3706,2	3987,7	4154,5	4317,3	3752,5	4364,5	4285,7	115,6
Łotwa	331,5	395,8	412,0	441,4	458,6	592,3	572,0	172,5
Litwa	463,2	490,9	531,7	582,3	577,7	784,5	861,4	186,0
Luksemburg	2009,5	2071,1	2198,9	1976,8	1961,2	2177,9	2519,8	125,4
Węgry	1083,0	1282,3	1115,8	1433,2	1033,1	1580,3	1351,4	124,8
Malta	12108,4	11620,0	12224,5	11985,4	12509,0	12297,2	13631,0	112,6
Holandia	9808,1	10192,6	10594,7	10617,3	11882,6	12292,0	12422,5	126,7
Austria	1663,0	1768,3	1755,6	1674,1	1758,1	2000,2	2111,6	127,0
Polska	864,6	815,5	874,0	1020,2	1011,0	1288,3	1399,2	161,8
Portugalia	1640,3	1781,2	1840,4	1786,3	1778,6	1920,7	1885,1	114,9
Rumunia	579,1	772,5	955,2	924,2	1017,6	1039,9	1326,2	229,0
Słowenia	2019,7	1973,7	2229,3	2194,5	2171,3	2305,7	2248,6	111,3
Słowacja	631,6	730,8	929,4	868,1	879,7	1003,0	1172,6	185,7
Finlandia	1880,5	1887,6	1912,2	1932,9	1712,4	1948,7	2001,0	106,4
Szwecja	1584,4	1541,4	1534,2	1378,3	1463,2	1638,9	1691,6	106,8
W. Brytania	1535,6	1425,4	1509,7	1312,5	1265,2	1426,4	1627,8	106,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT.

Tak mierzona produktywność ziemi w Polsce w 2008 roku była znacznie niższa niż średnio w Unii Europejskiej. W latach 2000-2008 wprawdzie nastąpił wzrost wydajności ziemi

o ponad 60%, ale nadal pozostaje ona znacznie niższa niż w innych krajach UE. Wśród krajów o najwyższej efektywności tego czynnika produkcji znajdują się Holandia, Malta, Belgia i Cypr. Na końcu tego rankingu plasują się takie kraje, jak Bułgaria, Łotwa, Estonia i Litwa. Prawie we wszystkich krajach Wspólnoty nastąpił wzrost produktywności ziemi w latach 2000-2008, choć w krajach „starej Unii” był on znacznie mniejszy niż w państwach przyjętych do Wspólnoty w późniejszym czasie. Największa dynamika wydajności miała miejsce w Rumunii, Estonii, Czechach, na Słowacji, Łotwie, Litwie. Z pewnością była ona częściowo spowodowana otrzymaniem przez rolników z tych krajów płatności bezpośrednich.

Wydajność pracy

Jednym z ważnych wskaźników opisujących procesy rozwojowe w gospodarce każdego kraju jest wydajność pracy. Wzrost wydajności pracy prowadzi do obniżenia kosztów, zwiększenia podaży tańszych dóbr i usług, rozwoju rynku oraz przekłada się na wzrost siły nabywczej, a tym samym na poziom zamożności społeczeństw [Gołaś i Kozera 2002]. Wydajność pracy uzależniona jest od rozmaitych czynników, spośród których do najważniejszych można zaliczyć stopień technicznego uzbrojenia, wielkość gospodarstw, ilość siły roboczej i jej kwalifikacje, organizację pracy, mechanizację rolnictwa. W niniejszym opracowaniu wydajność pracy mierzono przy pomocy Indicators A. Wskaźnik ten odpowiada rzeczywistej wartości dodanej netto w kosztach czynników produkcji w przeliczeniu na 1 AWU. Wartość dodana netto w kosztach czynników produkcji jest obliczana poprzez odjęcie zużycia środków trwałych od wartości dodanej brutto w cenach stałych i dodanie wartości innych dotacji, a pomniejszona o podatki od produkcji. AWU definiuje się natomiast jako wielkość odpowiadającą jednemu pełnozatrudnionemu pracownikowi.

Polskie rolnictwo charakteryzuje się bardzo niską wydajnością pracy. Pozytywnym zjawiskiem jest jednak ponad 80% wzrostu wydajności pracy w latach 2000-2008. Analizując dane z tabeli 4 można zauważyć, że w wielu krajach „starej Unii” Indicator A w 2008 roku był niższy niż w roku 2000, podobna sytuacja miała miejsce na przestrzeni badanych lat. Największe spadki miały miejsce w Danii, Belgii, Grecji, we Włoszech i w Holandii. W wielu nowych krajach członkowskich, takich jak Estonia, Łotwa, Litwa, Czechy, Polska, Słowacja, wskaźnik ten systematycznie rósł, zwłaszcza od roku 2004. W Polsce wzrost wydajności miał miejsce także w 2001 i w 2002 roku, jedynie rok 2003 przyniósł pogorszenie się omawianego wskaźnika.

Poprawa poziomu wydajności pracy wynika między innymi z odpływu siły roboczej z rolnictwa do innych działów gospodarki. W krajach „starej Unii” proces ten rozpoczął się już dość dawno temu, obecnie dokonuje się w innych państwach członkowskich. Polska jest krajem, w którym, obok Malty, Słowenii, Rumunii i Cypru, liczba osób pełnozatrudnionych przypadających na 100 ha użytków rolnych jest najwyższa wśród krajów UE. Największy spadek zatrudnienia w rolnictwie w latach 2000-2008 można obserwować w Estonii, na Litwie, w Bułgarii, Rumunii i Słowacji. W Polsce tempo odpływu ludności zatrudnionej w rolnictwie

jest bardzo powolne, co wynika z trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dużego rozdrobnienia rolnictwa.

Tabela 4. Zmiany wskaźnika Indicator A w krajach UE w latach 2000-2008 (2000 rok = 100%), %

Table 4. Changes of Indicator A in the European Union countries in 2000-2008 (2000 data =100%), %

Kraj	Rok							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-27	109,8	104,9	106,6	116,1	105,8	109,6	115,9	115,2
Belgia	91,7	81,1	89,5	91,1	67,9	70,5	89,4	80,1
Bułgaria	111,7	89,9	84,6	91,8	97,9	94,3	97,0	124,4
Rep. Czech	127,2	99,6	87,3	137,4	152,1	153,9	186,2	201,8
Dania	119,8	85,3	83,3	93,8	95,2	102,5	107,4	81,6
Niemcy	124,4	91,9	84,6	122,5	110,9	116,1	139,4	129,6
Estonia	134,1	128,7	136,9	233,3	250,3	236,4	335,3	251,9
Irlandia	94,6	82,6	79,1	83,6	99,4	88,4	98,5	93,4
Grecja	101,0	97,6	90,0	84,9	86,1	85,2	86,0	80,1
Hiszpania	107,8	104,4	118,1	108,6	95,9	95,4	105,2	94,0
Francja	100,8	97,6	95,8	94,4	89,9	99,5	110,8	98,2
Włochy	98,1	96,4	96,7	97,0	84,6	81,5	79,0	81,1
Cypr	111,8	113,3	108,3	96,8	95,2	99,3	100,3	103,9
Łotwa	129,8	127,7	140,0	233,2	243,0	314,3	336,6	280,2
Litwa	92,5	85,9	96,6	152,6	191,8	179,4	262,0	287,5
Luksemburg	101,1	101,1	95,9	95,9	97,0	93,1	110,7	89,7
Węgry	107,1	91,0	91,7	144,6	145,5	162,9	174,6	207,2
Malta	112,9	112,1	106,4	110,8	107,7	107,5	101,8	89,2
Holandia	93,4	79,5	85,5	79,5	79,0	94,1	92,4	81,5
Austria	117,3	108,4	107,3	112,2	109,6	118,9	132,1	125,5
Polska	115,0	103,9	95,9	180,8	164,0	181,3	227,6	182,5
Portugalia	107,3	102,4	103,4	114,3	104,8	109,4	104,9	108,9
Rumunia	174,6	159,7	192,1	278,8	161,0	148,4	123,5	150,7
Słowenia	86,8	114,6	90,3	139,2	139,8	136,4	150,6	135,0
Słowacja	113,6	106,7	100,3	129,7	120,9	147,9	153,9	171,4
Finlandia	96,9	97,6	103,7	101,4	114,9	110,6	124,9	94,4
Szwecja	107,8	118,9	117,5	106,5	105,9	105,6	123,1	135,3
W. Brytania	105,0	117,0	133,3	125,3	119,2	126,7	134,2	157,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT.

Tabela 4. Zmiany poziomu zatrudnienia w rolnictwie UE w latach 2000-2008

Table. 4 . Employment level changes in the European Union's agriculture in 2000-2008

Kraj	2000		Rok 2008	
	tys. AWU	tys. AWU	2000=100%	AWU/100 ha UR
UE-27	14944	11474	76,8	6,6
Austria	176	156	88,6	4,9
Belgia	75	65	86,7	4,7
Bułgaria	771	441	57,2	14,4
Cypr	31	24	77,4	16,4
Dania	76	57	75,0	2,1
Estonia	65	31	47,7	3,4
Finlandia	111	90	81,1	3,9
Francja	1028	884	86,0	3,2
Grecja	586	573	97,8	14,0
Hiszpania	1101	946	85,9	3,8
Irlandia	153	142	92,8	3,4
Litwa	187	94	50,3	3,5
Luksemburg	4	4	100,0	3,0
Łotwa	149	100	67,1	5,6
Malta	5	4	80,0	38,7
Holandia	220	190	86,4	9,9
Niemcy	685	545	79,6	3,2
Polska	2495	2349	94,1	15,1
Portugalia	503	358	71,2	10,3
Rep. Czeska	166	135	81,3	3,8
Rumunia	3645	2152	59,0	15,6
Słowacja	143	85	59,4	4,4
Słowenia	104	83	79,8	16,9
Szwecja	77	66	85,7	2,1
Węgry	676	434	64,2	10,2
W. Brytania	334	284	85,0	1,8
Włochy	1383	1183	85,5	9,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych EUROSTAT

Podsumowanie

Polska jest krajem, w którym w wyniku transformacji systemowej, a następnie akcesji do struktur Unii Europejskiej, dokonują się istotne przemiany. Obejmują one także, a może zwłaszcza, rolnictwo, którego wpływ na wskaźniki makroekonomiczne na przestrzeni ostatnich lat maleje. Sektor ten pozostaje jednak nadal ważny dla gospodarki kraju, zajmuje też istotne miejsce w rolnictwie UE. Mimo wielu niekorzystnych cech naszego rolnictwa, Polska jest liczącym się producentem wielu produktów roślinnych i zwierzęcych.

Jak wykazała analiza wydajności w rolnictwie, na przestrzeni lat 2000-2008 nastąpiła znaczna poprawa zarówno wydajności ziemi, jak i wydajności pracy. Jest to tendencja charakterystyczna zwłaszcza dla nowych krajów członkowskich, które po przystąpieniu do UE objęte zostały systemem dopłat do rolnictwa. W większości krajów tzw. starej Unii, proces wzrostu wydajności pracy został zahamowany. Wydajność ziemi wahała się w poszczególnych latach, ale w badanym okresie prawie we wszystkich krajach wzrosła.

Pomimo wzrostu wydajności ziemi i wydajności pracy w rolnictwie polskim, poziom ich pozostaje nadal dużo niższy niż w krajach wysoko rozwiniętych. Wynika to z wielu czynników, w tym z trudnej sytuacji na rynku pracy, uniemożliwiającej odpływ nadmiernych zasobów siły roboczej z rolnictwa do pozostałych działów gospodarki. Wzrost wydajności rolnictwa hamowany jest także przez niekorzystną strukturę agrarną oraz zbyt powolny postęp technologiczny i biologiczny. Można jednak przypuszczać, że tendencje wzrostowe produktywności czynników produkcji zostaną zachowane.

Literatura

- Gołaś Z., Kozera M. [2002]: Strukturalne uwarunkowania wydajności pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, nr 4-5, s. 25.
- Grotkiewicz K., Michałek R. [2009]: Postęp naukowo-technologiczny a wydajność ziemi i pracy w rolnictwie. *Inżynieria Rolnicza* nr 6, s. 109.
- Kosieradzka A., Lis S. [2000]: Produktywność. Metody analizy, oceny programów poprawy. Wyd. Politechniki Warszawskiej, Warszawa, ss. 112.
- Maśniak J. [2008]: Koncentracja ziemi rolniczej jako czynnik poprawy konkurencyjności polskiego rolnictwa, *Roczniki Naukowe SERiA* t. X, z. 1, ss. 254-256.
- Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce. [2006]. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, ss. 11.
- Sobczyk M. [1997]: Statystyka. PWN, Warszawa, ss. 56-57.
- Główny Urząd Statystyczny. [2010]. [Tryb dostępu:] <http://www.stat.gov.pl>. [Data odczytu: marzec 2010].